

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ VE ÇOCUK KİTAPLARI

FAHRİYE KINALI

Medeniyette en ileri seviyeye ulaşmış bir memleket olan Amerikanın, kütüphanecilik ilmine verdiği kıymet, açtığı sayısız kütüphaneler ve onlara bağlı olan ilim müesseseleriyle sabittir.

Medeni memleketlerde bir meslek haline gelen kütüphanecilik ilminin bir şubesi olan çocuk kütüphaneciliği resim, tezyinat, dekorasyon sanatlarının yardımı ile modern bir sanat ve bilgi kolu haline almıştır.

Amerika ve Avrupa'da çocuk kütüphanelerine duyulan ihtiyaç, kütüphanecilik mesleğinin inkişafına sebep olmuştur.

Çocuk kütüphaneleri, çocuk kütüphaneciliği bizde şu bir iki sene içinde duyulmağa başlanmıştır; bu mefhumun iyice yerleşmesine ihtiyaç vardır.

Artık yurdumuzda da açılmaları zaruret halini alan çocuk kütüphanelerinin, eğitime yardımları bakımından, bizde okul çağına girmekte olan çocukların okuma yazma sahasında uğrayacakları güçlükleri bertaraf etmek maksadiyle kurulmuş olan ana okullarına benzer tarafları görülürse de, bu mevzuu geniş mânâsı ile ele alır düşünersek, çocuk kütüphanelerini ana okullarından tamamen ayırmamız icap eder.

Medeni memleketler, çocuk kütüphaneleri mevzuunu, devletin eğitim faaliyetlerinden biri olarak ele almakla kalmamışlar, hususi, içtimaî teşekküller de binalarının bir odasını çocuk kütüphanesi olarak ayırmak suretiyle bu dâvaya yardım etmişlerdir.

Orta Amerika cyaletlerinden biri olan *Missouri*'de *Kirksville* kasabasında Kadınlar Kulübünün vücude getirdiği bir çocuk kütüphanesini gezerken, gayri ihtiyari gözümün önünde yurdumun 64 vilâyeti belirdi. Bu mütevazi kütüphaneleri hayalimde teker teker bu vilâyetlere yerleştirdim. Bu kütüphane, Chicago'daki halk kütüphanesinin bir kolu olan ve her bölümü ile ideal ve tam teşkilâtlı muazzam bir çocuk kütüphanesi gibi değildi, fakat, programı ile, çalışması ile, kuruluş

ve tezyinatı ile, gayeleri ile, matluba tamamen uygun, gıpta uyandırıcı çocuk kütüphanesi örneklerinden biri idi.

Bu kütüphane binanın alt katında idi. Duvarları, orman resimleri, ağaçlar arasında dolaşan orman hayvanları ile çocuk masallarındaki sihirli ormanlar canlandırılmıştı. Eşyasını, küçük sandalyeler, yuvarlak masalar, çiçek vazoları ve duvar resimleri ile beraber renk uygunluğunu muhafaza ederek boyanmış, kitap rafları ve kitaplar teşkil ediyordu.

Kitaplar, sistematik olarak yerleştirilmişti. Mecmualar, kartlar, tablolar, gazeteler, hikâye kitapları, romanlar, tekst kitapları, boyanacak resimli bilmece kitapları, oyun kartları, hepsi, ayrı ayrı yerlerini almışlardır.

Külübe gelen anneler çocuklarını bu kütüphaneye getirerek onları okuma salonundaki kitapların arasına bırakıyor, kulüplerine çıkıyorlardı.

Bu kütüphanenin okuyucuları sade anneleri ile gelen çocuklar değildir. Burası her yaşta ilk okul çocuklarının serbestce kaynaştığı bir yerdi. Beni bu kütüphaneye getiren çocuk edebiyatı öğretmeni hocam Miss Beggs, Amerikan çocuk kütüphaneleri hakkında kısaca şu izahati verdi : “Amerikanın her eyâletinde olduğu gibi, Missouri'nin de her kasaba, şehir ve okulunda böyle bir çocuk kütüphanesi mevcuttur. Her koleje, her Üniversiteye ve halk kütüphanesine bağlı çocuk kütüphaneleri vardır. Bunun sebebi Amerikanın çocuk neşriyatı sahasında en ileri gitmiş bir memleket olmasındadır. Çünkü Amerikada bir çocuk edebiyatı vardır. Amerikalılar çocuk edebiyatına büyüklerin edebiyatı kadar hattâ daha fazla önem verirler. Çocuk neşriyatı ile meşgul olan müellifler, ömürlerini bu sanata vakfetmiş artist ruhlu insanlar, pedagoglar, eğitim profesörleri, kütüphaneciler, çocuğu pek yakından tanıma saadetine ermiş öğretmenlerdir.

Güzel kitap yazma, güzel kitap vücade getirme sanatı, çocuk neşriyatının gelişmesi uğrunda insan zekâsı, sanat ve renk âlemi, kağıt sanayii ile birlikte seferber olmuşlardır.

Senede milyonlarca basılan tekst kitapları ile diğer neşriyat ya para ile satın alınarak okullarda, ya parasız olarak bu çocuk kütüphanelerinde okunur, bu neşriyat olmasaydı bu kütüphanelere ihtiyaç duyulmazdı.

Miss Beggs ne kadar haklı idi. Hakikaten bu güzel çocuk kitap-

ları ve bütün bu çocuk neşriyatını temin ve muhafaza eden kütüphaneler, kitapsız vücut bulabilirler miydi? Sanatkâr bir kütüphaneciyi bir çocuk kütüphanesi içinde çalışır tahayyül edebilir miydik?

Çocuk kütüphaneleri çocuğa okuma zevkini aşılama bakımından en önemli rolü oynarlar. Ancak güzel kitaplarla, cazip resimleri ihtiva eden güzel kitaplarla.

Çocuğa okuma zevki kitapların güzelliğinden gelir. Hiç okuma bilmeyen çocuk da kitap karıştırmak ister. Onu ilgilendiren şey sadece kitaptaki resimlerdir. Güzel resimler onda bir merak uyandırır. “Bu resimler kimbilir nelerden bahsediyor ? :” diye düşünür. Çoğu zaman çocuk annesine : “Şu resim ne diyor ? Bana oku diye” tuturur, ve bir gün onları okumağa da başlar. Bu seferde, bu güzel kitapların cazip ve sürükleyici, seviyeye uygun, hakiki çocuk hayatından alınmış hikâyeleri, onlar için enteresan olmağa başlar. Okuma merakı günden güne artar, çocuk kitapsız yaşayamaz olur.

Medeni memleketlerde bir ruh gıdası olan, âdeta yeme içme ihtiyacı kadar önemli bir mevki işgal eden kütüphanelere karşı duyulan ilginin ilk menbaı, çocuk kütüphaneleridir. Bu bakımdan çocuk kütüphaneleri ile kitap konusunu birlikte ele almamız icap eder.

New York Halk Kütüphanesinde, çocukların okuma salonunda tetkiklerime devam ettiğim sırada, beş yaşındaki çocuğunu, ondan daha küçük yaşta olan kardeşi ile birlikte kütüphaneye getiren bir anne ile konuştum. Ona : “Çocuğunuz her halde okuma bilmiyor-
dur” dedim. Bu son soru ile ne demek istediğimi anlıyan anne : “Evet, bilmez, ama seneye okula gidecek” dedi, sonra ilâve etti : “Bu sene fırsat buldukça onu buraya getiriyorum. Kitapları, masaları, sandalyaları görüyor, her gün yeni gelen çocuklarla dolup boşalan bu yerde onu can sıkıntısından uzaklaştırmağa çalışıyorum. Bu suretle, o, herkesin kitap okuduğunu, kitaplarla alâkalandığını göre göre, kitapla kendisi arasında bir münasebet kuracaktır. Yarın okula gidince okulun ve sınıfın eşyasına yabancı kalmıyacak, yeni karşılaşacağı çocuklarla, çabuk arkadaş olacak, yani girgin, atılğan, cesur, bir çocuk olacak, böylece okuma yazma işi de yarı yarıya kolaylaşacak” dedi, Resimli bir kitap hakkında çocuğuna tekrar izahat vermeğe başlayan bu münevver anneye gıpta ile baktım.

Kirksville Benton İlkokulunu yaşları 3-4-5 arasında olan ana sınıfı çocuklarının odasına, çocuğa kitap sevgisinin nasıl aşılandığını

tetkik ve bu hususta bir fikir edinmek üzere gitmiştim. Öğretmen, hareketli, cazip, zarif, mesleğinin artisti genç bir bayandı. Çocuklara kitap okuyacağını haber verdiği zaman, hepsi masalarının başından kalktılar, odanın bir köşesine ay biçiminde bağdaş kurup oturdular ve heyecanla okunacak hikâyeyi beklemeğe başladılar. Öğretmen sınıf kütüphanesinden aldığı bir kitabı onlara göstererek kitabın adını söyledi, okuyacağı hikâyenin mevzuuna kısaca temas ettikten sonra ahenktar bir sesle kitabı okumağa başladı. Bu okuyuş o kadar güzel, o kadar sanatkârane idi ki... Tavuklarla civcivlerin yaşayışlarını, küçük çocuğun onlarla konuşmasını, köpeğin havlamasını, kedinin miyavlamasını, gece uykuya dalan bir âlemin sessizliğini hepimize yaşıyordu. Bütün bu ses değişiklikleri ve bu taklitler arasında resimleri çocuklara gösterilen kitap okuma hevesini tahrik edici sihirli bir vasıta oluyordu. Sonra, "Kitap denen bu güzel şey, okuma denilen şeyle ne de güzel anlaşılıyor!" düşüncesi onların dimağına her gün böylece nakşediliyordu.

Amerikan hükümeti çocuk kütüphaneleri açmaya karar verdiği zaman, çocuklara okunacak kitapları bu ihtiyaçtan evvel temin etmiş bulunuyordu.

Hülâsa çocuğu kütüphaneye bağlayan, öte yandan kütüphaneyi vücuda getiren âmil kitaplardır. Kitapsız kütüphane olamayacağı gibi, kütüphane olmadan en güzel kitaplar istifade bakımından kıymetlerini kaybederler.